

Datum: 2021-10-25

D.nr: 035-21

Till

m.registrator@regeringskansliet.se

m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Remissvar från Jägarnas Riksförbund angående remissen ”Artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:51 Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar”

Allmänna synpunkter

Jägarnas Riksförbund, JRF, har tagit del av remissen och lämnar följande synpunkter. JRF konstaterar att om utredningens förslag genomförs kommer ett betydligt större ansvar läggas på den enskilde brukaren och verksamhetsutövaren än idag. Det framstår som att utredningen förespråkar en förskjutning av skyldigheterna från staten mot den enskilde vilket i JRF:s ögon vore olyckligt. För den enskilde brukaren har en enskild art eller livsmiljö sannolikt en ringa betydelse, medan värdet för samhället potentiellt är större. Det är därför rimligt att inte ytterligare ålägga den enskilde mer ansvar med i dagsläget med oöverskådliga konsekvenser, utan fortsätta låta en större del av ansvaret och kostnaden ligga hos staten.

JRF ser med oro på den roll EU och dess konventioner och direktiv spelar för svenska brukare i allmänhet och jägare i synnerhet. Som en direkt konsekvens av Sveriges EU-inträde flyttades delar av makten från Sverige till EU, vilket direkt har missgynnat Sveriges jägare.

Från JRF:s sida vill vi framför allt lyfta tre punkter som är högaktuella inom ramen för denna utredning, art- och habitatdirektivet, fågeldirektivet samt Aarhuskonventionen. Dessa tre har alla påverkat svensk jakt och viltförvaltning på ett ytterst negativt sätt. JRF:s uppfattning är att dessa direktiv och konventioner redan idag övertolkas av Sverige med betydande negativa konsekvenser för Sveriges jägare. JRF:s uppfattning av utredningen är att man ytterligare vill stärka de ovan nämnda direktivens och konventionens roll över svenskt brukande och över viltförvaltningen. JRF åsikt är att dessa direktiv och konventioner bör bli mera flexibla än de är. När direktiv och förordningar inte tar hänsyn till de lokala förutsättningarna i medlemsländer kommer det bli svårt att nå acceptans för dem. Det har exempelvis inte skett någon översyn av de arter som är upptagna på dessa listor sedan direktiven kom till. I sammanhanget kan vi konstatera att för många arter har populationstrenden varit starkt positiv under samma period. Värt att nämna här är till exempel de stora rovdjuren, vilka alla markant har ökat i antal under de senaste decennierna. Andra tydliga exempel är vitkindad gås, skarv, tranor och sångsvan. Flera av dem är listade i fågeldirektivet i någon form av skyddsklass medan de i praktiken orsakar stora skador för lantbrukare, och där förvaltning dessa arter genom allmän jakt inte är möjligt på grund av fågeldirektivet. Det finns även andra arter såsom sälar, som med de senaste decenniernas populationsutveckling borde med råge kvalificera sig för allmän jakt. Det är JRF:s åsikt att Sverige aktivt ska arbeta för att minska dessa direktivs direkta negativa konsekvenser i svensk lagstiftning samt aktivt arbeta på EU-nivå för att direktiven och konventionerna blir mera flexibla och anpassningsbara till de olika medlemsländernas vitt skilda förutsättningar. Sverige bör även arbeta för att man på EU-nivå kontinuerligt och regelbundet ser över dessa direktiv och

konventioner, och vid behov snarast reviderar dessa utifrån behov. Sverige bör även arbeta för ett införande av någon form av backventil där man på kort tid kan göra snabba förändringar då akuta situationer dyker upp.

För att ytterligare stärka äganderätten, vilket är ett uttalat mål med denna utredning, borde större vikt ha lagts kring aktiv förvaltning och brukande och dess värdeskapande. brukande aspekten saknas i stor utsträckning i utredningen.

JRF anser också att utredningen har missat, alternativt utelämnat, delar som tydligt skulle kunna stärka äganderätten. Förslag kring att tillåta handel med sälprodukter är ett exempel på ett förslag som hade äganderätten.

Allmänt kring hänsyn

JRF:s åsikt är att skyddade områden inte ska omfatta mer än vad som är absolut nödvändigt, varken arealmässigt eller med de restriktioner som följer av eventuellt formellt skyddande. Ett typexempel på detta är det allmänna jaktförbud som per automatik följer med instiftande av nationalparker. Det finns oftast inget samband mellan till exempel jakt och skyddande av vissa naturtyper.

JRF anser vidare att när hänsyn går utöver det generella, bör markägaren eller verksamhetsutövaren vara berättigad till ersättning från staten.

Fridlysningsregler

Utredningen konstaterar att Sverige idag har ett mer omfattande skydd för fåglar än vad EU:s fågeldirektiv kräver. JRF anser att både art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet i sig är alltför långtgående, och att Sverige då går utöver detta anser inte JRF vara rimligt.

JRF anser att när en art fridlyses är det viktigt att det även finns kriterier för vad som krävs för att fridlysningen ska upphävas. Det är också viktigt att det finns rutiner för hur detta ska följas upp och genomföras. Det är inte rimligt att en art fridlyses för all framtid. Om arten naturligt ökar i antal och eller utbredning ska fridlysningen kunna tas bort. Ett tydligt exempel på en sådan art är den vitkindade gåsen som ökat ofantligt i numerär och orsakar stora skador. Här visar EU:s stelbenta regelverk sin sämsta sida, då vi fortfarande inte kan få jaga dessa under allmänna jakttider. Naturvårdsverket har i stället tvingats slå knut på sig själva för att skapa skydds jakt. JRF:s absoluta ståndpunkt är att om en art inte är hotad ska den vara tillåten att jaga under allmän jakttid.

Idag finns regionala fridlysningsbeslut som inte går att upphäva, eftersom länsstyrelserna har förlorat den möjligheten då lagar har försvunnit, vilket får anses vara oacceptabelt och måste per omgående rättas till.

Angående hantering av fridlysta arter och dispenser från fridlysningen bör detta så långt som möjligt hanteras av en och samma myndighet, förslagsvis den viltmyndighet som Riksdagen har

uppdragit åt Regeringen att instifta. Idag hanterar flera olika myndigheter fridlysta arter, till exempel Skogsstyrelsen och länsstyrelserna, vilket skapar en otydlighet för den enskilde brukaren eller verksamhetsutövaren samt riskerar att lagar, regler och beslut tolkas olika beroende på vilken myndighet man vänder sig till. Detta riskerar att försvaga förtroendet både för själva fridlysningen och för myndigheterna.

Klagorätt för miljöorganisationer

Under senare år har det skett en tolkning av Aarhuskonventionen som utvidgat möjligheterna för miljöorganisationer, små ideella organisationer och även löst sammansatta grupper på sociala medier att överklaga beslut. Detta har lett till att det inom flera områden, däribland jakten, blivit en ohållbar situation. Vi ser att varje beslut kring jakt på stora rovdjur överklagas oavsett om det är beslut kring licensjakt eller direkt nödvändig skydds jakt.

Alltför ofta inhiberas besluten för att sedan i efterhand godkännas. Handlar det om fullt legala licensjakter är risken uppenbar att tiden för licensjakten har hunnit gå ut innan ett avgörande har kommit och den legala jakten kan inte genomföras. Detta medvetna förfarande med förhållning av beslut har satts i system av bevarandesidan, trots deras ringa framgångar vid slutgiltig dom.

Den nuvarande situationen är enligt JRF:s uppfattning helt ohållbar. Att genom förvaltningstekniska piruetter medvetet förhålla förutsägbara beslut resulterar enbart i större polarisering mellan brukare och bevarandesidan. Det är JRF:s starka åsikt att den nu rådande situationen akut måste ses över och åtgärdas. Klaganderätten bör ses över och klagandeprocessen måste ytterligare effektiviseras. Det är orimligt att själva processen används som ett medel för att nå sina mål.

Kunskapskrav för verksamhetsutövare

Utredningen talar om försiktighetsprincipen, att om kunskapsbrist råder ska försiktighet iakttas. JRF kan delvis dela denna tanke. Vi ser dock en fara med denna princip och att den överimplementeras, vilket drabbar de enskilda markägarna och verksamhetsutförarna orimligt hårt.

JRF anser att det kunskapskrav som framförs både i denna utredning men även i skogsutredningen tycks utvidgas för varje statlig utredning som kommer. Det råder enligt JRF ingen tvekan om att verksamhetsutövaren har ett ansvar för att ha kunskaper kring den verksamhet som man bedriver. Dock tycker vi oss se en oroväckande trend att vad som rymms inom detta kunskapskrav ständigt flyttas fram och utvidgas till den enskildes nackdel.

Vi stödjer dock utredningens förslag att myndigheternas roll som både kunskapsinsamlare och kunskapsförmedlare tydliggörs. Det är rimligt att en myndighet (av utredningen föreslaget Naturvårdsverket) får ett tydligt uppdrag att vara samordnande myndighet. Detta då naturresurserna idag hanteras av flertalet olika myndigheter vilket bidrar till otydlighet och risken för den enskilde att göra fel ökar.

Framtagande av livsmiljöunderlag

Utredningen föreslår att respektive länsstyrelse ska ta fram ett så kallat livsmiljöunderlag för varje län. Dessa livsmiljöunderlag ska utgöra en kunskapsgrund för verksamheter.

JRF ställer sig tveksamma till detta i dagsläget. Liknande intentioner fanns när Skogsstyrelsen började med sina nyckelbiotopsinventeringar. Även om syftet må ha varit ädelt så utvecklade sig detta med tiden till att drabba enskilda skogsägare väldigt hårt ekonomiskt. Detta utan att staten tog något ekonomiskt eller juridiskt ansvar för de drabbade. JRF ser en fara att dessa livsmiljöunderlag potentiellt kan utvecklas åt samma håll, där enskilda markägare och verksamhetsutövare riskerar att drabbas orimligt hårt. Om sådana livsmiljöunderlag införs är det av vikt att dessa går att överklaga.

Skyddsformer och ersättning för markägare och verksamhetsutövare

JRF ställer sig positivt till att det finns flera olika former av skydd. JRF anser det viktigt att det finns en tydlighet och förutsägbarhet kring dessa skyddsformer, likadant gällande ersättning. Som nämnts tidigare så ser JRF en oroande trend att mer och mer ansvar läggs på den enskilde markägaren och eller verksamhetsutövaren. I praktiken torde detta försvåra möjligheterna att få ersättning från staten för inskränkningar i verksamheterna, något som JRF vänder sig emot.

Det är den enskilde brukaren som har störst kunskap kring sin verksamhet. Att det finns flera olika former för skyddande ökar möjligheten att den enskilde brukaren hittar en form som passar dennes verksamhet.

System för övervakning av oavsiktlig fångst och dödande

Naturvårdsverket och Naturhistoriska Riksmuseet under en längre tid har haft i uppdrag att ta fram ett system för rapportering kring oavsiktligt fångade eller dödande av arter. Detta uppdrag har inte blivit utfört. Utredningen föreslår att "markägare, arrendatorer, befälhavare med flera ska vara skyldiga att anmäla om de hittar döda eller fångade djur av arter som listas i livsmiljödirektivets bilaga IV a på sin mark eller på sitt fartyg". Återigen tycks det ske en förskjutning från det allmänna till det enskilda. För JRF ter det sig orimligt att ovannämnda personer ska ha en sådan artkännedom så att man dels kan identifiera arten, dels vara medveten om huruvida arten är listad i ovan nämnda bilaga. Det är JRF:s uppfattning att detta förslag är ett spel för gallerierna och inte praktiskt genomförbart.

Förslaget grundar sig i en skrivning i art- och habitatdirektivet, vilket med stor tydlighet visar på hur abstrakt det kan upplevas när ett direktiv författas och beslutas långt ifrån de människor som kommer att påverkas av det.

Olovligt innehav av fågelägg

Utredningen har föreslagit ett totalförbud mot innehav av fågelägg, med vissa ägg undantagna. Det finns uppenbara problem med detta förslag. Till att börja med är det svårt, även för naturintresserade, att skilja ägg åt genom utseende. Det kan resultera i att den som fött upp änder eller fasaner för utsättning kan riskera att bli anklagade för att olovligt inneha ägg. Om en jägare (vilket det troligtvis är, då det i princip endast är jägare som föder upp dessa arter) skulle få en anklagelse riktad mot sig kring olovligt innehav av fågelägg, sker normalt ett beslag av dennes vapen under utredningen. All erfarenhet säger att dessa utredningar är lågt prioriterade av polis och Åklagarmyndigheten, vilket innebär att den enskilde riskerar stora konsekvenser i sitt privatliv på högst rättsosäkra grunder.

En annan aspekt av det hela är hur man ska tolka innehav. Att till exempel sätta upp fågelholkar i trädgården eller ha svalor som lägger ägg i uthus skulle kunna tolkas som innehav, vilket då är olagligt och straffbart.

CITES

Det finns redan idag ett fungerande system för handel och transport av arter, CITES. JRF:s generella ståndpunkt är att detta fungerar relativt bra, dock finns det utrymme för förenklingar. Exempelvis krävs det olika typer av CITES-tillstånd för privat bruk, om man ämnar visa upp föremålet osv.

Vidare föreslår utredningen förbud mot handel med nationellt fridlysta djur. En art som är fridlyst i Sverige behöver inte vara fridlyst i ett annat land. JRF:s grundinställning är att om det finns ett giltigt CITES-intyg ska handel vara tillåten oavsett om djuret är fridlyst i Sverige.

Utredningen föreslår en ökad möjlighet till förverkande av CITES-arter. Utredningen föreslår att "för förverkande måste omständigheterna i övrigt också tala för att exemplaret kan befaras komma till brottslig användning. Här får man bedöma om det finns en märkbar risk för försäljning eller annat ekonomiskt utbyte". En fäll av exempelvis CITES-arten svensk brunbjörn betingar ett inte oansenligt värde, vilket skulle kunna tolkas som att det finns en märkbar risk för försäljning. Detta möjliggör alltför subjektiv bedömning, vilket leder till rättsosäkerhet för den enskilde enligt JRF:s syn.

Utredningen föreslår även att man ska kunna sekretessbelägga vissa personuppgifter, framför allt i samband med import av jakttroféer. JRF ställer sig bakom detta förslag. De som importerar jakttroféer är näst intill uteslutande jägare med vapen. Att enkelt kunna vända sig till myndigheter och få adressuppgifter till vapeninnehavare ligger inte i samhällets intresse.

Jägarnas Riksförbund

Mikael Hultnäs
Riksviltvårdskonsulent

Solveig Larsson
Förbundsordförande